

Beuronska umetnost

Spisal profesor

MONTE CASSINO

na Monte Cassino.

Andrej Plečnik.

Precej čez 10. uro zvečer se napotim po skoraj praznih ulicah na Piazza Venezia v Rimu. Ob tem trgu stoji palača avstrijskega poslanstva, kot močna trdnjava zidana; tukaj blizu svojega Kapitola Italijani radi demonstrirajo proti Avstriji. Tramvaj me potegne naglo do centralnega kolodvora. Časa imam dovolj do polnoči, ko odide moj brzec. Ogledujem si torej čisto mirno kolodvor in njega okolico. Na kolodvoru je vse živahno, kot podnevi. Voz za vozom, omnibus za omnibusom, razni potniki — duhovniki, svetna gospoda vseh narodnosti, odhajajo na vse strani, eni v domovino, drugi naprej na jug. Rim je magnet, ki vleče nase ves svet; kdor ga je videl enkrat, pride še rad nazaj. Samo en Rim je na svetu — a kar je Rim, za to se ima zahvaliti papeževi vladi. — Zunaj kolodvora preko modernih hiš, preko električne luči čudna pretresljiva silhueta: onstran kolodvora gledajo v jasni nočni italijanski zrak obrisi neverjetno velikih Dioklecianovih term. Bajje je moralo pomagati zidati to kopališče 40.000 obsojenih kristjanov v začetku IV. stoletja. Bil sem v kopališču cesarja Karakala na drugem koncu mesta, tam kjer se začne Via Appia, ki vede v katakombe. Kaj tako velikega še nisem videl, velikega celo v razvalinah. A Dioklecianovo kopališče je še mnogo večje. V teh gigantskih zidinah so imeli svoj čas kartuzianci svoj samostan, s krasnim hodnikom okoli vrta, ki je tako lep, da ga slikajo dannadan slikarji in slikarice. V sobicah, kjer so nekdanj kartuzianci molili in premišljevali večne resnice, je zdaj narodni muzej, Museo nazionale, s prav obilo Venerami. — V gigantskih zidinah stoji cerkev Santa Maria degli Angeli; v njej je bil sedanji italijanski kralj cerkveno poročen. Prečna ladja, 100 m dolga, 29 m visoka in 24 m široka, ni drugega nego ena sama dvorana nekdanjega kopališča. Tam so se nekoč hiadili rimski mogotci. Papež Pij V. je naročil Michelangelu, naj pre naredi

dvorano v cerkev. Parkrat sem bil v tej cerkvi, pa se je nisem nagledal, tako mogočno vpliva. Kartuzianci niso več gospodarji ne v cerkvi ne v samostanu; prepodili so jih in cel kompleks proglasili za narodno last. Kako je pač to čudno na svetu! Cerkev zida, dela, se trudi; za njo pridejo njeni nasprotniki, in kar je naredila v stoletjih, se ji konfiscira pod imenom — narodna last. Narodna last je Certosa di Pavia, samostan sv. Marka v Florenci, sv. Martin v Neapolu itd.

Take in druge misli se podé človeku po glavi. Bliža se polnočna ura, moj brzec je že zakurjen, da me potegne naprej. Upal sem, da dobim lep prostorček v II. razredu. Povsod vse zasedeno, povsod vse zadimljeno. — Italijan malo vpraša, če je voz za kadilce ali za nekadilce. Zadovoljiti se moram s slabim prostorom. V Italiji se neprimerno ceneje voziš nego pri nas. Lani nekoč je bila vožnja znižana za 70⁰/₀, tako da si prišel iz Gorice v Rim in nazaj v II. razredu brzovlaka za 30 lir. Zato je taka gnječa na vlakih. — Kadili so okoli mene, da sem se samemu sebi smilil, in govorili in oči napenjali ob slabi luči, da so brali vsak svoj žurnal; brez tega nihče ne more biti. Pa ko je izkadir eden in drug svojo smotko, je pri tem in onem začelo vplivati močno italijansko vino, katerega je bil spil pri večerji v Rimu. Učinkovala je polnočna ura, da je jel dremati in se dal zibati železniškemu vozu. Eden potnikov pa se ni maral koj vdati; sam do sebe in do sopotnikov neusmiljen, vzame v roke svoj časnik in ga bere pri slabi električni žarnici; napenjal je oči, da sem ga miloval; če je kaj veliko mogel brati ob vednih sunkih in tresenju vlakovem, ne vem. Slednjič se tudi on vsede in začne dremati. Vsi smo več ali manj topo sedeli in kimali, vlak je bobnel naprej in šumel v gluho, temno poletno noč. Tako je bilo nekako do poltretih, treh. Prav pomalo se je začelo svitati, in vzbudi